

การประชุมเชิงปฏิบัติการของ AICHR ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
และการฟื้นฟูของอาเซียนภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

แบบทางไกล

ระหว่างวันที่ ๘-๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

๑. ความเป็นมา

การประชุมเชิงปฏิบัติการของ AICHR ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และการฟื้นฟูของอาเซียนภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (AICHR Workshop on Human Rights, SDGs, and ASEAN Recovery from COVID-19) จัดขึ้นระหว่างวันที่ ๘-๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ โดยศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ผู้แทนไทยในคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights: AICHR) โดยความร่วมมือกับสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) โดยการสนับสนุนของกระทรวงการต่างประเทศของไทย โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการนี้เป็นการหารือเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการด้านสิทธิมนุษยชนเข้ากับการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)^๑ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ๒๐๒๕ (ASEAN Community Vision 2025) ภายใต้บริบทของการฟื้นตัวภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ การเสริมสร้างขีดความสามารถ และการสร้างเครือข่าย เพื่อขยายความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในอาเซียนในการดำเนินการตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒๐๓๐ ภายใต้บริบทของการฟื้นตัวภายหลังจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

๒.๒ เพื่อสร้างเครือข่ายที่ใกล้ชิดและแน่นแฟ้นระหว่างผู้ปฏิบัติงานในอาเซียน เพื่อส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนและการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพในบริบทของการแพร่ระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

^๑ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย ๑๗ เป้าหมาย ได้แก่ ๑. ขจัดความยากจน ๒. ขจัดความหิวโหย ๓. สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ๔. การศึกษาที่มีคุณภาพ ๕. ความเท่าเทียมทางเพศ ๖. น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล ๗. พลังงานสะอาดที่เข้าถึงได้ ๘. งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ๙. โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และอุตสาหกรรม ๑๐. ลดความเหลื่อมล้ำ ๑๑. เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน ๑๒. การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ๑๓. การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ๑๔. ทรัพยากรทางทะเล ๑๕. ระบบนิเวศบนบก ๑๖. ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง และ ๑๗. หุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

๓. ผู้เข้าร่วมการประชุม

๓.๑ การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมการประชุม ประมาณ ๑๒๐ คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการวางแผนเศรษฐกิจและการพัฒนา แรงงาน สิ่งแวดล้อม การพัฒนาสังคม รวมทั้งผู้แทนจากสำนักเลขาธิการอาเซียน หน่วยงานเฉพาะด้านของอาเซียน สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หน่วยงานของสหประชาชาติ องค์กรภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา

๓.๒ สำนักงาน กสม. ได้มอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ จำนวน ๕ คน เป็นผู้แทนเข้าร่วมประชุมดังกล่าว ประกอบด้วย

สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

(๑) นายพรชัย น้อยบ้านไฉ่	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการพิเศษ
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ
กลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ๒
(๒) นางสาวอนิชาภัทร สิทธิดำรงค์	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการ
สำนักคุ้มครองสิทธิมนุษยชน	
(๓) นายวัชรพงศ์ วังเลา	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนชำนาญการ
(๔) นางสาวชวัลพร วัฒนสินธุ์	นักวิชาการสิทธิมนุษยชนปฏิบัติการ
สำนักเฝ้าระวังและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน	
(๕) นายศราวุธ ตั้งผลโกวิทศักดิ์	นักวิชาการสิทธิมนุษยชน

๔.สาระสำคัญของการประชุม

๔.๑ การกล่าวเปิดการประชุม

(๑) ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประชุม ความเป็นมาและความสำคัญของการจัดประชุมในครั้งนี้ รวมทั้งกิจกรรมและภาพรวมของการประชุมทั้งหมด

(๒) นายชุตินทร คงศักดิ์ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวถึง ความจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องมีความก้าวหน้าไปด้วยกัน การให้ความสำคัญกับประเด็นการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อการฟื้นฟูภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ด้วยนวัตกรรมในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและความก้าวหน้าตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผ่านวิธีการแบบเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว การส่งเสริมประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน และการสร้างความเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Centre for Sustainable Development Studies and Dialogue: ACSDS) เพื่อสร้างเครือข่ายการดำเนิน

โครงการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนและส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างวิสัยทัศน์ประชาคมอาเซียน ๒๐๒๕ และวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒๐๓๐ ของสหประชาชาติ

(๓) ดร. Katinka Weinberger หัวหน้าฝ่ายนโยบายสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific: ESCAP) กล่าวถึง ผลกระทบของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ โดยเน้นไปที่กลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก สตรี คนพิการ แรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน วิกฤติการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการแสดงจุดยืนในการสนับสนุนการทำหน้าที่ของ AICHR โดย ESCAP ต่อไป

๔.๒ หัวข้อ “ความก้าวหน้าในปัจจุบันของการดำเนินการ SDGs ในอาเซียน: เป้าหมาย ตัวชี้วัด และความสำคัญทางสถิติ” (Current Progress of SDGs Implementation in ASEAN: Targets, Indicators and Statistical Importance) มีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เป็นทั้งวิกฤติด้านสุขภาพ วิกฤติด้านสิทธิมนุษยชน และวิกฤติด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ กลุ่มเปราะบางต่าง ๆ เช่น แรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน และผู้หญิง คือ กลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบกว้างขวางมากที่สุดของภูมิภาคนี้ โดยผู้หญิงร้อยละ ๖๙ ทำงานในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอย่างมากจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

(๒) ข้อค้นพบจากรายงานของ ESCAP ในปี ๒๕๖๓ พบว่า ความก้าวหน้าตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป้าหมายที่ ๙ โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และอุตสาหกรรมมีความก้าวหน้ามากที่สุด รองลงมา คือ เป้าหมายที่ ๑ ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ ๔ การศึกษาที่มีคุณภาพ และเป้าหมายที่ ๖ น้ำสะอาดและการสุขาภิบาล อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าดังกล่าวยังคงเป็นไปอย่างช้า ๆ ส่วนเป้าหมายที่ ๑๖ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง เป็นเป้าหมายที่มีความถดถอยมากที่สุด รองลงมา คือ เป้าหมายที่ ๑๔ ทรัพยากรทางทะเล และเป้าหมายที่ ๑๓ การรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีข้อมูลตัวชี้วัดที่สนับสนุนและทำให้เห็นความถดถอยดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

(๓) สิ่งสำคัญในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหา คือ การจัดเก็บข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เพื่อใช้ในการอ้างอิงความก้าวหน้าและถดถอยในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาคธุรกิจต้องมีการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งสนับสนุนแนวทางการประกอบธุรกิจที่เคารพสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environment Social Governance: ESG) ด้วยความเข้มแข็ง

(๔) ระบบการทำงานด้านสถิติของอาเซียน (ASEAN Community Statistic System: ACSS) มีคณะกรรมการระดับภูมิภาคซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายการทำงานด้านสถิติของอาเซียน โดยปัจจุบัน

มีแผนยุทธศาสตร์ ACSS พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๘ เป็นเอกสารการทำงานหลัก และมีฝ่ายสถิติซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานเลขาธิการอาเซียนทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการและผู้ประสานงานกับหน่วยงานแห่งชาติด้านสถิติของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีคณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Council) ทำหน้าที่เป็นผู้กำกับทางนโยบายและเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางและความจำเป็นในการจัดเก็บข้อมูลและสถิติ รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาด้านงานสถิติในประชาคมอาเซียน รวมทั้งมีกลไกการทำงานย่อยที่เป็นระดับคณะทำงานและคณะอนุกรรมการ เช่น คณะทำงานว่าด้วยตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทำหน้าที่ในการกำหนดการติดตาม การประเมินผล และการทบทวนเป้าหมายและตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยอาเซียนได้มีการจัดทำระบบการจัดเก็บสถิติเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของอาเซียนและได้เปิดตัวในระบบออนไลน์เมื่อปี ๒๕๖๓

(๕) การทบทวนตัวชี้วัดของอาเซียน ในปี ๒๕๖๕ อาเซียนจะมีการทบทวนตัวชี้วัดของอาเซียนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งพิจารณาการจำแนกข้อมูลเพื่อการจัดทำสถิติและเสริมสร้างความสามารถในด้านสถิติทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ เพื่อร่วมกันปรับปรุงฐานข้อมูลและคุณภาพของข้อมูล และเน้นให้สถิติหรือข้อมูลด้านต่าง ๆ ของประเทศสมาชิกต้องสามารถเปรียบเทียบกันได้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดทำแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

(๖) การจัดเก็บข้อมูลสถิติของอาเซียน ต้องเพิ่มเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ครอบคลุมกิจกรรมภายใต้บริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเพิ่มงบประมาณและทรัพยากรบุคคลเพื่อตอบสนองการดำเนินการดังกล่าวด้วย

(๗) ความเห็นทั่วไป (General Comments) ของกลไกภายใต้สหประชาชาติ ที่เกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ กล่าวว่า จะสามารถบรรลุผลได้โดยการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทุกฝ่าย ซึ่งการดำเนินการจะต้องขับเคลื่อนไปโดยข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีกลุ่มตัวแทนของข้อมูลที่หลากหลาย เช่น กลุ่มเปราะบางคนพิการ ชนเผ่าพื้นเมือง และกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ

(๘) การจัดเก็บรวบรวมข้อมูลของอาเซียน ที่ผ่านมายังคงเน้นที่การบูรณาการทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือเป็นโอกาสที่จะมีการจัดเก็บข้อมูลสถิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ข้อมูลตาม ASEAN Enabling Master Plan 2025 ซึ่งเป็นแผนสำหรับขับเคลื่อนสิทธิคนพิการ ซึ่งจะมีข้อมูลเกี่ยวกับที่จำเป็นซึ่งเกี่ยวกับการจำแนกความพิการในลักษณะต่าง ๆ ที่ชัดเจน ข้อมูลต้องมีความถูกต้อง เป็นปัจจุบัน มีความครอบคลุม และมีการจัดเก็บที่ดี

(๙) การบูรณาการ เรื่อง สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ที่ภาคธุรกิจได้รับรองไว้แล้ว มาปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนความสำเร็จซึ่งกันและกัน

(๑๐) การเป็นหุ้นส่วนร่วมกันของรัฐสมาชิกและการนำนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินการ รัฐสมาชิกอาเซียนมีบทบาทสำคัญที่จะต้องรวบรวม จัดเก็บ และเปิดเผยข้อมูลสถิติร่วมกันอย่างเปิดเผย เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (กสท.) ได้นำรูปแบบของการจัดทำรายงานแบบใหม่มาใช้ เรียกว่า “One Report” ซึ่งเป็นนวัตกรรมในการทำงานที่พัฒนาขึ้นเพื่อลดแบบของการรายงานและลดภาระในการจัดทำข้อมูล ขณะเดียวกันก็มีการเผยแพร่ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น

(๑๑) การสร้างระบบนิเวศของการพัฒนาที่ยั่งยืนหรือการสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสำคัญที่จะอำนวยให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนประสบความสำเร็จ

๔.๓ หัวข้อ “อาเซียนกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” (ASEAN and SDGs) มีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ศูนย์อาเซียนเพื่อการศึกษาและการหารือด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน (ASEAN Center for Sustainable Development Studies and Dialogue: ACSDDSD) มีที่ตั้ง ณ วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการสนับสนุนการประสานงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมอาเซียน

(๒) การศึกษาของ ACSDDSD เรื่อง ผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยมหิดล มีข้อค้นพบที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

- การลดความยากจน เช่น โดยการมีงานทำที่มีคุณค่า ต้องมุ่งไปที่กลุ่มเศรษฐกิจนอกระบบ กลุ่มแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน กลุ่มแรงงานไร้ทักษะ และกลุ่มหลากหลายทางเพศ (เป้าหมายที่ ๑-๑๐)

- โครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงระหว่างประเทศต้องมากกว่าการเชื่อมโยงทางเทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคม (เป้าหมายที่ ๖-๑๑) เช่น ตัวอย่างที่ดีของเกาหลีใต้ที่มีการนำแนวคิดนวัตกรรมทางสังคมมาใช้ในการพัฒนาประเทศ

- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมไปถึงสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม ต้องมีการนำแนวคิด “BCG Economy” (Bio-Circular-Green Economic Model) หรือคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว มาใช้เพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (เป้าหมายที่ ๖, ๑๒-๑๖)

(๓) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ก่อให้เกิดผลกระทบที่กว้างขวางทางด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ สังคม สิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง อาเซียนจึงได้มีการจัดทำกรอบการฟื้นฟูที่ครอบคลุมของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Recovery Framework: ACRF)^๒ ซึ่งการ

^๒ ACRF ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) การส่งเสริมระบบสาธารณสุข (๒) การส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ (๓) การใช้ประโยชน์จากการค้าและตลาดอาเซียน (๔) การส่งเสริมการใช้ดิจิทัล และ (๕) การสร้างอนาคตที่ยั่งยืนและแข็งแกร่ง

ดำเนินการตามกรอบดังกล่าวจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการคำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีประเด็นสำคัญ คือ การศึกษาประสบการณ์การจัดการกับที่ผ่านมาเพื่อเป็นแนวทางในการรับมือในอนาคตบนฐานคิดสิทธิมนุษยชน

(๔) การทบทวนแผนฟื้นฟูระดับชุมชน จำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนแผนฟื้นฟูระดับชุมชน โดยต้องพิจารณาว่ามีผู้ได้รับผลกระทบกลุ่มใดหรือไม่ที่ยังไม่ได้รับการระบุไว้ในแผน ซึ่งการบูรณาการแนวทางสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาและดำเนินการตามแผนฟื้นฟูจะทำให้อาเซียนและประเทศสมาชิกให้ความสำคัญกับผู้ที่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยงที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

๔.๔ หัวข้อ “การบูรณาการสิทธิมนุษยชนในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม” (Mainstreaming Human Rights in SDGs on Environment) มีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ปัจจุบันมีวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ๓ เรื่อง ได้แก่ ปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาด้านการสูญเสียธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ และปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ SDG เป้าหมายที่ ๗ ๑๑ ๑๓ และ ๑๖

(๒) ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ติดอันดับ ๑ ใน ๑๐ ประเทศของโลกที่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รุนแรง ซึ่งหากระดับน้ำในมหาสมุทรสูงขึ้น ๒ เมตร อาจส่งผลต่อการพลัดถิ่นของผู้คนในภูมิภาคนี้มากกว่า ๑๘๐ ล้านคน ส่วนปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ จัดเป็นวิกฤตการณ์ด้านสุขภาพในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนในหลายด้าน และหากไม่มีนโยบายในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนอาจทำให้ปัญหานี้รุนแรงเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๕๐ ในปี ๒๕๗๓ และจะทำให้เด็กเกิดใหม่หรือเด็กเล็กมีชีวิตอยู่ในสภาพอากาศที่เป็นมลพิษ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว

(๓) การปรับปรุงคุณภาพอากาศต้องการความร่วมมือของหลายภาคส่วนภายในประเทศ อาทิ ภาคอุตสาหกรรม การขนส่ง การจัดการในครัวเรือน ภาคเกษตรกรรม และความสำคัญของความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน ซึ่งยุทธศาสตร์ในระดับประเทศเพื่อการรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่มีการจัดทำแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (National Adaptation Planning: NAP) ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติเป็นส่วนที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา

(๔) ความสำคัญและความเชื่อมโยงของสิทธิมนุษยชนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จากข้อมูลการศึกษาของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของเดนมาร์ก (Danish Institute for Human Rights: DIHR) ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความเชื่อมโยงของสิทธิมนุษยชนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยร้อยละ ๙๒ ของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนล้วนเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับตราสารสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศสิทธิมนุษยชนฉบับใดฉบับหนึ่ง

(๕) การมีสุขอนามัยและสุขภาพที่ดีและการสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืนเป็นสิทธิมนุษยชน คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UN Human Rights Council) ได้ออกข้อมติที่ ๔๘/๑๓ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม

๒๕๖๔ ว่า การมีสุขอนามัยและสุขภาพที่ดีและการสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน เป็นสิทธิมนุษยชนซึ่งรัฐต้องมีหน้าที่ในการเติมเต็มสิทธิที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการบรรเทาปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(๖) ฐานคิดแบบสิทธิมนุษยชน (Human Rights Based Approach: HRBA) มีความสำคัญและควรเป็นแนวทางหลักในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยควรมีการนำหลักการตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนงานทั้งหมดในทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจด้านสิ่งแวดล้อมและการบรรเทาปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยความพยายามในการปรับตัวในด้านต่าง ๆ ควรต้องสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

(๗) ความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน AICHR สามารถเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

(๘) กระบวนการจัดทำแผนการปรับตัวแห่งชาติ (NAP) เป็นกระบวนการเชิงยุทธศาสตร์ที่จะช่วยให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นรัฐภาคีอนุสัญญาของสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC หรือ FCCC) สามารถระบุและจัดลำดับความสำคัญทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตามแนวทางการขับเคลื่อนที่แต่ละประเทศกำหนด โดยเน้นประเด็นความอ่อนไหวทางเพศ การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส โดยแผน NAP นี้ควรจัดทำขึ้นภายใต้กรอบ Cancun Adaptations Framework (CAF) ซึ่งกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ได้มีการจัดทำแผน NAP ดังกล่าวทั้งหมดแล้ว เช่น ประเทศในทวีปแอฟริกาและทวีปอเมริกาใต้ ส่วนในทวีปเอเชียมีทั้งประเทศที่ดำเนินการแล้วและประเทศที่อยู่ระหว่างดำเนินการ เช่น ศรีลังกากำลังอยู่ในระหว่างกระบวนการดำเนินการจัดทำ ขณะที่ติมอร์-เลสเตเพิ่งเริ่มดำเนินการจัดทำในปี ๒๕๖๔

(๙) การศึกษา เรื่อง สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการจัดทำแผนการปรับตัวแห่งชาติ (NAP) จากการศึกษาศึกษาของสถาบันสิ่งแวดล้อมสต็อกโฮล์ม (Stockholm Environment Institute: SEI) เรื่อง สิทธิมนุษยชนกับกระบวนการจัดทำแผนการปรับตัวแห่งชาติ (NAP) เพื่อศึกษาการประเมินผลกระทบและบรรจุหลักการด้านสิทธิมนุษยชนในการออกแบบและปฏิบัติตามแผน NAP พบว่า มีเพียงบางประเทศส่วนน้อยเท่านั้นที่มีการระบุหลักการสิทธิมนุษยชนไว้ในแผน NAP อย่างชัดเจน และมีเพียงบางประเทศอีกส่วนหนึ่งที่มีการอ้างถึงหลักการด้านสิทธิมนุษยชนเล็กน้อยโดยไม่มีความเชื่อมโยงในสาระสำคัญ ซึ่งโดยสรุปแล้ว พบว่าโดยส่วนใหญ่หลักการและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนไม่ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในกระบวนการจัดทำแผน NAP จึงมีความเห็นว่า กระบวนการจัดทำแผน NAP ควรต้องมีการคำนึงถึงหลักการ

สิทธิมนุษยชนที่มากกว่านี้ ซึ่งรวมไปถึงการกำหนดวิธีการปฏิบัติตามแผน NAP ด้วย เพื่อให้มั่นใจว่าแผน NAP จะมีความครอบคลุมถึงกลุ่มคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เปราะบางและเปราะบางที่สุด

๔.๕ หัวข้อ “การบูรณาการสิทธิมนุษยชนในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและความเท่าเทียมกัน” (Mainstreaming Human Rights in SDGs and Equality) มีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การทำงานและความก้าวหน้าของประเด็นด้านสิทธิเด็กและสิทธิสตรีในอาเซียนในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นถึงพยายามในการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยผ่านการทำงานตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการประจำปีของคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ASEAN Commission on the Promotion and Protection of the Rights of Women and Children: ACWC)

(๒) การดำเนินการของ ACWC ที่สำคัญ ได้แก่ การมีกรอบการดำเนินงานว่าด้วยการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ (ASEAN Gender Mainstreaming Framework: AGMSF) ซึ่งพัฒนาต่อยอดมาจากแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี (ASEAN Regional Plan of Action on the Elimination of Violence against Women: RPA on EVAW) และแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อเด็ก (ASEAN Regional Plan of Action on the Elimination of Violence against Children: RPA on EVAC) นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการการคุ้มครองเด็กจากการถูกหลอกลวงและละเมิดผ่านสื่อออนไลน์ (Regional Plan of Action for Protection of Children from All Forms of Online Exploitation and Abuse in ASEAN: RPA on COEA) แผนปฏิบัติการระดับภูมิภาคว่าด้วยการอนุวัติการปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิของเด็กในบริบทของการโยกย้ายถิ่นฐาน Regional Plan of Action on Implementing the ASEAN Declaration on the Rights of Children in the Context of Migration (RPA on CCM) แผนงานอาเซียนว่าด้วยการยุติรูปแบบการใช้แรงงานเด็กที่เลวร้ายภายในปี ๒๕๖๘ (ASEAN Roadmap on the Elimination of the Worst Forms of Child Labour by 2025) กิจกรรมและการดำเนินงานในประเด็นสถานะทางกฎหมายของสตรีและเด็ก ผู้หญิงกับสันติภาพและความมั่นคง รวมทั้งการศึกษาในระดับภูมิภาค เช่น เรื่อง การบังคับแต่งงานในเด็ก ซึ่ง ACWC ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UN Women UNICEF USAID US Prospect

(๓) ข้อท้าทายในการปฏิบัติ แม้ ACWC จะมียุทธศาสตร์และกรอบการดำเนินงานว่าด้วยการส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศ แต่อาเซียนก็ยังมีข้อท้าทายในการปฏิบัติจำนวนมาก รวมทั้งผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เช่น การฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาตามกรอบ ACRF ต้องการการสนับสนุนด้านงบประมาณจำนวนมาก ซึ่ง ACWC ได้มีส่วนดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๒ การส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ (๕) การสร้างอนาคตที่ยั่งยืน

(๔) ความสำคัญและเชื่อมโยงระหว่างหลักการสิทธิมนุษยชนกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีลักษณะที่เกื้อหนุนต่อความสำเร็จต่อกัน เกิดได้จากการนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม คำนึงถึงหลักการความยั่งยืนในการดำเนินการกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ภายใต้บริบทของความเท่าเทียมของเด็ก

(๕) เป้าหมายที่ ๑๖.๙ การจัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน ตามเป้าหมายที่ ๑๖.๙ การจัดให้มีอัตลักษณ์ทางกฎหมายสำหรับทุกคน ซึ่งรวมไปถึงการให้มีผู้พิทักษ์หรือเอกสารรับรองการเกิดเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กทุกคนได้รับการคุ้มครองสิทธิและแสดงให้เห็นถึงการเท่าเทียมกัน ซึ่งในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก มีประชากรเด็กมากกว่า ๖๔ ล้านคน ที่ไม่มีผู้พิทักษ์หรือเอกสารรับรองการเกิด และการที่เด็กไม่ได้รับการจดทะเบียนให้ถูกต้องจะทำให้เด็กเหล่านั้นกลายเป็นกลุ่มเปราะบางที่สุดในสังคมและไม่สามารถเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม

(๖) เป้าหมายที่ ๔ การศึกษา หมายถึง การศึกษาทุกรูปแบบ ไม่เฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียนตามปกติ ซึ่งการศึกษามีความสำคัญมากในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะเด็กเป็นทั้งปัจจุบันและอนาคตสังคม การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาจึงจำเป็นต้องรับฟังเสียงและความต้องการของเด็ก ระบบการศึกษาต้องมีส่วนในการคุ้มครองสิทธิเด็กให้ทั่วถึงและไม่เป็นส่วนหนึ่งของการละเมิดสิทธิเด็ก โดยเฉพาะในประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศซึ่งเป็นปัญหาในโลกปัจจุบัน โดยเด็ก ๆ ต้องได้รับสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี และหากได้รับผลกระทบ รัฐต้องเยียวยาและดูแล นอกจากนี้ เป้าหมายที่ ๑๖ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง ถือเป็นประเด็นที่คาบเกี่ยวประเด็นในหลายๆ ด้านเข้าด้วยกัน ซึ่งรวมถึงการจัดทำนโยบายของรัฐ ที่รัฐต้องทำให้กลไกระดับชาติในการคุ้มครองสิทธิเด็กมีความสามารถในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(๗) ความร่วมมือและความครอบคลุมถือเป็นส่วนสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ทุกคนต้องมีความเท่าเทียมกัน

(๘) สถานการณ์ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้คนยากจนที่มีอยู่จำนวนมากในภูมิภาคเอเชียได้รับผลกระทบอย่างหนัก เช่น การถูกเลิกจ้างงาน ซึ่งแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานถือเป็นกลุ่มที่ได้รับกระทบสูงสุด และผู้หญิงถือเป็นแรงงานส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากที่สุดทั่วโลก เช่น ตกงาน ถูกละเมิด การทำงานที่ต่ำกว่ามาตรฐาน การมีความเครียดเพิ่มขึ้น ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนถือเป็นเครื่องมือที่เป็นทิศทางในการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน

(๙) สิ่งสำคัญคือการนำหลักการไปดำเนินการให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม เช่น ผลกระทบด้านสุขภาพ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ การออกมาตรการต่าง ๆ ต้องมีความเท่าเทียมทางเพศและต้องคำนึงถึงมิติด้านเพศสภาพ

(๑๐) จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของออสเตรเลีย (Australian Human Rights

Commission: AHRC) ได้จัดทำข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ เช่น ข้อเสนอในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ การสนับสนุนให้ผู้หญิงสามารถทำงานได้มากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะให้มีระบบการดูแลเด็กแทนมารดาที่ต้องออกไปทำงาน การเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในตลาดแรงงาน การเพิ่มค่าแรง การเพิ่มทักษะของผู้หญิงในทุกภาคธุรกิจ การมีเวลาทำงานที่เหมาะสม การสร้างงานที่มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับผู้ชาย การดูแลผู้หญิงชรา และการส่งเสริมการฟื้นฟูทางสังคมอื่น ๆ เช่น การดูแลผู้หญิงที่ได้รับความรุนแรงทางเพศ การเตรียมการดูแลในภาวะฉุกเฉิน ได้แก่ การเตรียมที่พัก การมีงานทำ เป็นต้น โดยเน้นย้ำการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ

๔.๖ หัวข้อ “ความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (United Nation Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) และการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยผ่าน UNGPs” (Linkages between SDGs and UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) and Achieving the SDGs through UNGPs) มีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนที่ข้ามพรมแดนซึ่งเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจในระดับภูมิภาคเกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่ ๘ งานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ ๙ โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและอุตสาหกรรม เป้าหมายที่ ๑๑ เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ ๑๒ การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน ซึ่งการประกอบธุรกิจที่ดีและการนำไปปฏิบัติตาม UNGPs จะเป็นส่วนช่วยในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

(๒) เป้าหมายที่ ๑๖ ความสงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง เป็นเป้าหมายที่มีความถดถอยมากที่สุด ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งยังมีตัวชี้วัดและข้อมูลประกอบตัวชี้วัดที่ไม่เพียงพอ

(๓) แนวทางการดำเนินการเพื่อช่วยให้เป้าหมายที่ ๑๖ บรรลุผลสำเร็จสำหรับภาคธุรกิจ อาทិภาคธุรกิจสามารถมีส่วนช่วยในการลดความรุนแรงทุกรูปแบบและลดอัตราการเสียชีวิตได้ในทุกพื้นที่ภายใต้แนวคิดว่าการไม่ทำอันตราย (do no harm) ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด การสร้างความมั่นใจว่าการประกอบธุรกิจจะไม่ส่งผลกระทบด้านลบต่อประเทศหรือภูมิภาคที่ประกอบธุรกิจ การประเมินผลกระทบของการตัดสินใจขององค์กรต่อการลงทุน การจ้างงาน ความสัมพันธ์กับชุมชน การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประกอบธุรกิจในประเทศที่มีความขัดแย้ง จะต้องหลีกเลี่ยงที่จะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้ความขัดแย้งหรือความรุนแรงทวีเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อสนับสนุนการสร้างสันติภาพและหลีกเลี่ยงการสมรู้ร่วมคิดในการละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๔) ข้อเสนอสำหรับภาครัฐปรากฏชัดเจนใน UNGPs ข้อ ๗ การสนับสนุนภาคธุรกิจให้เคารพสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง เช่น การมีส่วนร่วมกับองค์กรธุรกิจตั้งแต่แรกเริ่ม

ในการช่วยป้องกันและบรรเทาความเสี่ยงด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่อาจเกิดจากการประกอบธุรกิจ การตรวจสอบกฎหมาย นโยบาย และมาตรการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากภาคธุรกิจ เป็นต้น

(๕) แนวทางเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

- การจัดทำตัวชี้วัดและข้อมูลที่เป็นทั้งหมดเพื่อให้มีการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) เช่น ประเด็นความอ่อนแอหรือการขาดโครงสร้างของรัฐในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือสัญญาณแจ้งเตือนที่ทำให้คาดการณ์ได้ว่าจะเกิดความไม่มั่นคงหรือการต่อสู้กันเป็นเหตุให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน

- การใช้เครื่องมือการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้านให้มากยิ่งขึ้น โดยอาจต้องเสริมด้วยการใช้วิธีการที่คำนึงถึงความอ่อนไหวต่อความขัดแย้ง (conflict-sensitive approach)

- การสนับสนุนให้ประเทศสมาชิกอาเซียน จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ดังเช่นที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผน NAP ดังกล่าวเป็นประเทศแรกในภูมิภาคนี้

๔.๗ หัวข้อ “ความร่วมมือเพื่อความยั่งยืน” (Partnership for Sustainability) มีการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ความร่วมมือของอาเซียนกับหุ้นส่วนที่หลากหลายในการฟื้นฟูภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ซึ่งริเริ่มโดยอาเซียน เพื่อตอบสนองต่อการเกิดโรคระบาดและการฟื้นฟู ประกอบด้วย

- การจัดทำกรอบการฟื้นฟูที่ครอบคลุมของอาเซียน (ACRF) และการจัดทำแผนปฏิบัติการ โดยผ่านการหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการปฏิบัติตามกรอบการฟื้นฟู ฯ และแผนปฏิบัติการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากหุ้นส่วนที่หลากหลายทั้งองค์การระหว่างประเทศ ภาคเอกชน นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ

- การจัดตั้งกองทุนอาเซียนเพื่อรับมือกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙

- การจัดตั้งศูนย์อาเซียนสำหรับด้านภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขและโรคอุบัติใหม่

- การจัดตั้งองค์กรอาเซียน + ๓ เพื่อการสำรองข้าวกรณีฉุกเฉิน

นอกจากนี้ อาเซียนยังมีความร่วมมือในด้านเทคโนโลยี ด้านการศึกษา และการหารือและประสานงานร่วมกับองค์กรและเวทีต่าง ๆ ที่หลากหลาย

(๒) การปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีธรรมาภิบาลในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง หน่วยงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกา (USAID) มีความร่วมมือกับองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF)

สำนักงานประเทศไทย เกี่ยวกับการปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีธรรมาภิบาลในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง เพื่อส่งเสริมสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีและสิทธิด้านสุขภาพที่เชื่อมโยงกับสิทธิขั้นพื้นฐานในด้านอื่น ๆ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งได้รับผลกระทบมากที่สุดเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง และมีขั้นตอนการดำเนินการร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่ต้องมีความเข้าใจในความหลากหลาย ความแตกต่างของกลุ่มทางสังคม การเรียนรู้ที่จะนำทักษะความเชี่ยวชาญมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการเข้าถึงกฎหมายและนโยบาย รวมทั้งข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความโปร่งใส โดยเฉพาะการดำเนินการกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม (Environmental and Social Impact Assessment: EIA) ที่มีประสิทธิภาพ

(๓) เครือข่ายโกลบอลคอมแพ็คแห่งประเทศไทย (Global Compact Network Thailand: GCNT) เป็นความร่วมมือของภาคธุรกิจที่นำหลักเพื่อความยั่งยืน ๔ ด้านมาใช้ในการประกอบธุรกิจ ได้แก่ สิทธิมนุษยชน แรงงาน สิ่งแวดล้อม และการป้องกันการทุจริต ซึ่งปัจจุบันมีภาคธุรกิจมากกว่า ๑๓,๐๐๐ บริษัทใน ๑๖๐ ประเทศทั่วโลกได้ให้คำมั่นต่อข้อตกลงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Global Compact: UNGC) โดยความก้าวหน้าที่สำคัญของภาคธุรกิจ คือ ร้อยละ ๘๘ ของบริษัทที่ได้ให้คำมั่นได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มากกว่าร้อยละ ๕๐ มีการนำหลักการทั้ง ๔ ด้านไปออกแบบเป็นนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติ และร้อยละ ๘๙ ให้ความสำคัญกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน

(๔) เครื่องมือการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (HRDD) เป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้าและผลกระทบในการประกอบธุรกิจ รวมทั้งการดำเนินการตาม UNGPs

(๕) การขับเคลื่อนหุ้นส่วนในการพัฒนาเพื่อการดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต มีความจำเป็นต้องดำเนินการใน ๔ ประเด็น ได้แก่

- การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าเทียม
- การมีงานที่มีลักษณะเป็นมิตรกับคนทุกกลุ่มและสิ่งแวดล้อม
- มีแนวทางที่ปรับเปลี่ยนได้ มีการเรียน การทดสอบ และการใช้เครื่องมือให้เป็นเรื่องปกติ
- การมีโอกาสนในการทำงานที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนและปิดช่องว่างระหว่างเพศ

๔.๘ การกล่าวปิดการประชุม

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ ได้กล่าวปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยสรุปว่า อาเซียนต้องดำเนินการปรับปรุงวิธีการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อก้าวไปข้างหน้า นอกจากนี้ การประสานงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบท่ามกลางการระบาดใหญ่นั้นมีความสำคัญ อาเซียนจำเป็นต้องรับรองว่าค่านิยมของคำว่า “กลุ่มเปราะบาง” ได้มีความครอบคลุมถึงกลุ่มคนทุกกลุ่มแล้ว

๕. ข้อสังเกต

๕.๑ ถึงแม้อาเซียนจะมีความคืบหน้าในการดำเนินการในหลายด้าน แต่ยังคงมีความท้าทายในหลายประการเช่นกัน เช่น การขาดข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อมูลที่มียังขาดคุณภาพ โดยองค์กรภาคประชาสังคมควรได้รับการพิจารณาให้มีบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นในการมีส่วนร่วมสนับสนุนในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นอกเหนือจากกลไกการทำงานด้านสถิติในระดับชาติและกลไกของอาเซียน

๕.๒ มีความจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนและปรับปรุงแผนตามกรอบการฟื้นฟูที่ครอบคลุมของอาเซียน (ASEAN Comprehensive Recovery Framework: ACRF) ในประเด็นประชากรที่เป็นกลุ่มเปราะบางให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เช่น กลุ่มแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน แรงงานผู้หญิง

๕.๓ หลักการในการทำธุรกิจที่มีความรับผิดชอบและเคารพสิทธิมนุษยชน ได้แก่ แนวทางการประกอบธุรกิจที่เคารพสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environment Social Governance: ESG) หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (United Nation Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) และการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) สามารถนำมาใช้เป็นทิศทางในการประกอบธุรกิจที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

๕.๔ หลักการสิทธิมนุษยชนมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อความสำเร็จ โดยที่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะบรรลุได้ กระบวนการดำเนินการต้องอยู่บนหลักการสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติ นอกจากนี้ การสร้างระบบนิเวศการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นการอำนวยความสะดวกการบรรลุผลดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

๕.๕ ความร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนบรรลุผลได้จริงและเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการก้าวไปข้างหน้าร่วมกัน โดยเฉพาะปัญหาที่สำคัญร่วมกันในระดับภูมิภาค ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหามลพิษทางอากาศ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

สำนักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

กลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ๒

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕